

UNIVERSITETET I OSLO

KANDIDAT

XXXXXX

PRØVE

JUS1211 1 Privatrett II

Emnekode	JUS1211
Vurderingsform	Individuell skriftlig prøve
Starttid	12.12.2023 08:00
Sluttid	12.12.2023 14:00
Sensurfrist	04.01.2024 22:59
PDF opprettet	16.01.2024 16:53

Seksjon 1

Oppgave	Tittel	Oppgavetype
1	JUS1211 svarfelt H23	Langsvar

Del I Praktisk oppgave (Anslått tidsbruk: 3 timer)

Marte og Peder giftet seg i 2010 og bosatte seg i Storvik, der Marte fikk en lederstilling ved Storvik hotell. De hadde felleseie. Peder hadde en sentral stilling i DenStoreBank (DSB), Storvik. De fikk tvillingene Lars og Line i 2012. Storvik hotell fikk betydelige problemer gjennom korona-pandemien, og hotellet gjorde alt det kunne for å redusere kostnadene. Marte ble tilbudt og tok imot en sluttpakke på 2 millioner, som tilsvarte 2 årslønner, fra arbeidsgiver. Hun ble arbeidsledig fra august 2020. Peder beholdt sin jobb i banken, tjente godt og kunne forsørge familien. Pandemien førte til at Marte og Peder i august 2020 valgte å investere i en hytte. Hytta kostet 4 millioner, og den ble finansiert ved at Marte investerte sin sluttpakke på 2 millioner, samt at Peder anvendte 2 millioner av sine penger oppspart underveis i ekteskapet.

Et år senere, i 2021, arvet imidlertid Marte *Hotell Samhold* i Innvikfjorden. Hotellet hadde vært i Martes slekt i generasjoner. Hotellet var verdt 8 millioner, og Marte måtte samtidig overta en gjeld på 6 millioner knyttet til hotelldriften (forbruksgjeld). Marte hadde drømt om å drive dette hotellet helt siden hun bestemte seg for å ta hotellfagutdanningen, og takket ja til arven umiddelbart. Peder var oppgitt over at Marte hadde takket ja til å eie og drive hotellet uten å spørre ham først. Marte mente at det var opplagt å takke ja av flere grunner, men også fordi hun hadde vært arbeidsledig i snart et år og trengte å komme inn igjen på arbeidsmarkedet. Marte og Peder ble etter hvert enige om at Marte og barna skulle flytte til Innvik, mens Peder ukependlet til jobben i Storvik.

Marte markerte seg raskt som en drivende hotell-leder. Sommeren 2023 fikk hun tilslaget på å arrangere tidenes sosietetsbryllup, med kongelige gjester fra inn- og utland, i 2024. Marte innså at dette arrangementet også krevde noen investeringer. Brudesuiten og ballsalen måtte oppgraderes. I tillegg så hun seg nødt til å sikre bedre drenering og flomsikring rundt hotellet, slik at arrangementet ikke skulle ødelegges av neste års (mulige) ekstremvær. Hun tok som eier, og på eget ansvar, opp to lån på 1 million hver med sikkerhet i hotellet for å finansiere dette. Det ene lånet ble brukt til oppgraderingen av brudesuiten og ballsalen, og ledet til en påkostning som gav en verdiøkning på ca. 1 million. Det andre lånet ble benyttet til arbeidet med drenering og flomsikring, og ledet ikke til noen verdiøkning. Peder mente at Marte investerte altfor offensivt, og at det kunne bli vanskelig å få igjen det investerte. Marte avfeide Peder og påpekte at han ikke hadde forståelse for hotelldriften.

Det ble mer og mer klart for Peder at Marte var langt mer opptatt av hotellet enn av ham. Og i tillegg hadde det startet en meget tiltrekkende markedssjef i DSB, Storvik. Det viste seg at Peder stadig oftere måtte bli i byen for å jobbe overtid sammen med markedssjefen. På høsten 2023 orket ikke Peder dobbeltlivet lenger og bestemte seg for å kreve separasjon. Bevilling ble gitt 1. november 2023. Ved skjæringstidspunktet eide Marte hotellet verdt 9 millioner. I tillegg hadde hun 8 millioner i gjeld. Hun eide i tillegg halvparten av hytta. Hytta hadde verken steget eller sunket i verdi siden den ble kjøpt i 2020. Peder eide en halvdel av hytta, men ikke noe annet. De siste årene hadde han måttet betale for en liten pendlerleilighet og hadde i tillegg unnet seg et høyt forbruk.

Marte hadde ant hvor ekteskapet var på vei og hadde allerede søkt bistand hos Hotell Samholds faste advokat. Hun krevde for det første å få skjevdele hotellets verdi. Hun krevde dernest å få ta ut verdien av sluttpakken forlods. Hun krevde til sist å få trekke fra all gjeld hun var ansvarlig for, som ledd i gjeldsavleggelsen på felleseieskiftet. Hun siktet her både til gjelden hun hadde påtatt seg i forbindelse med at hun arvet hotellet, gjeld til flomsikring og gjeld til oppgraderingen av hotellet.

Peder motsatte seg dette. Han pekte dels på at gjelden var knyttet til midler som ikke var i behold, og dels til at gjelden var knyttet til midler som ble holdt utenfor deling. Han var også av den oppfatningen at forbruksgjelden knyttet til hotellet uansett ikke kunne trekkes fra i sin helhet. Han hevdet også at det ville være urimelig om Marte kunne ta ut verdien av sluttpakken forlods. Om han ikke hadde forsørget familien fra 2020 til 2021, så ville ikke hun kunne ha brukt sluttpakken til å investere i hytta.

Drøft og ta stilling til de spørsmålene som oppgaven reiser.

(Ekteskapsloven § 59 annet og tredje ledd skal **ikke** behandles. Det skal **ikke** stilles opp et samlet skifteoppgjør.)

Del II Juridisk metodelære/arverett (Anslått tidsbruk: 3 timer)

Med bakgrunn i det faktum som her beskrives skal dere besvare rettskildespørsmålene som stilles nedenfor:

"Ole Vold hadde et anstrengt forhold til sine tre barn. Alle barna var nå godt voksne og hadde etablert seg med hus og familie, men han hadde bare sporadisk kontakt med dem.

Ole var ikke rik, og han bodde enkelt i en leid leilighet. Han eide imidlertid et verdifullt landsted på en liten øy på Sørlandet. Landstedet hadde Ole lenge vurdert å testamentere til sin beste venn, Lars Holm. I og med at Ole hadde barn, og landstedet utgjorde det meste av det han eide, innså Ole at pliktdelsarven kunne bli et problem.

Våren 2021 fikk Ole konstatert ALS. Sykdommen ga Ole dystre fremtidsutsikter. Det fantes ingen kur mot sykdommen. Ole ville langsomt miste muskelstyrke i hele kroppen, og gjennomsnittlig levetid etter påvist sykdom var tre år.

Våren 2022 ble Ole avhengig av rullestol. Ole innså at han aldri mer ville komme til landstedet, og han – som alltid hadde vært en aktiv mann – synes ikke dette var et liv verdt å leve. Han bestemte seg for å ta sitt eget liv på nyttårsaften 2022. Ole ville at alt skulle være i orden før han døde, og fikk utferdiget et gavebrev til Lars Holm og skjøte på eiendommen. Overføringen av eiendommen ble gjennomført i september 2022.

Ole gjennomførte planen og tok sitt eget liv nyttårsaften 2022. Etter dødsfallet hevdet Oles barn at overføringen av landstedet var en dødsdisposisjon. Lars Holm mente på sin side at overføringen var en gjennomført livsdisposisjon."

Spørsmål 1:

Hvilke slutninger kan trekkes fra ordlyden i arveloven § 40 ved spørsmålet om gaven som ble gitt etter at Ole besluttet å ta sitt eget liv, er en livs- eller dødsdisposisjon?

Spørsmål 2:

I Prop. 107 L (2017–2018) på s. 296 uttrykkes følgende om arveloven § 40: «Bestemmelsen er ny i forhold til nåværende arvelov, men den er kun ment å gi uttrykk for det som allerede følger av gjeldende rett.»

I lys av denne uttalelsen: Redegjør for hvilken betydning dommen i HR-2017-716-A har ved spørsmålet om gaven fra Ole er en livs- eller dødsdisposisjon.

Spørsmål 3:

Til tross for forarbeidsuttalelsen som er sitert i spørsmål 2, kan lovfestingen av den ulovfestede regelen i noen utstrekning tenkes å endre rettstilstanden for grensen mellom livs- og dødsdisposisjoner. Redegjør for hvorfor og hvordan dette kan skje.

Alle spørsmålene skal besvares.

1 JUS1211 svarfelt H23**Skriv ditt svar her****Del 1 Praktikum**

Partene i saken er Marte og Peder. De ble gift i 2010 og hadde formuesordningen felleseie. De fikk bevilgning om separasjon 1. november 2023.

1.0. Skjevdeling

Marte arvet Hotell Samhold i 2021. Ved ekteskapets slutt krever hun å få skjevdele hotellets verdi.

Hovedspørsmålet er om Marte har krav på å få skjevdele hotellets verdi, og evt. hvor mye.

Det følger av ekteskapsloven (el.) § 57 første ledd bokstav a at en ektefelle kan kreve deling av formue som er felleseie når det er gitt bevilgning om skilsmisse eller separasjon. Videre følger det av el. § 60 første ledd bokstav a, at det som skal deles, er den formuen hver ektefelle hadde da begjæring om separasjon ble framsatt for statsforvalteren eller retten. Det er opplyst at det ble gitt bevilgning 1. november 2023 og det er dermed den formue ektefellene hadde på dette tidspunktet som er gjenstand for deling.

På skjæringstidspunktet var hotellet verdt kr. 9.000.000. Marte hadde i tillegg kr. 8.000.000 i gjeld.

Ved separasjon eller skilsmisse er den rettslige hovedregelen at ektefellenes formuer skal likedeles etter at det er gjennomført gjeldsfradrag, jf. el. § 58. Unntak fra hovedregelen kan gjøres for "verdien av formue" som "klart kan føres tilbake til" midler som en ektefelle hadde fra før ekteskapsinngåelsen eller senere har ervervet ved arv eller gave, jf. el. § 59 første ledd. Bakgrunnen for unntaket for slik formue, er at den ikke er et resultat av ektefellenes felles innsats under ekteskapet, og dermed slår ikke begrunnelsen for likedelingsregelen til.

Den rettslige problemstillingen er om kr. 9.000.000 av "verdien" av *Hotell Samhold* ved 1. november 2023 "klart kan føres tilbake til" arven Marte mottok i 2021, jf. el. § 59 første ledd.

1.1. Opprinnelig verdi

Det første spørsmålet er om hun kan kreve skjevdele den opprinnelige verdien på kr. 8.000.000 som hun mottok ved arv.

En ordlydsfortolkning av "verdi av formue" tilsier at regelen er en verdiregel og ikke gir rett til naturalutlegg av eiendeler. Det følger av forarbeidene at skjevdelingsretten er et netto verdikrav, jf. NOU 1987: 30 s. 130. Foreligger det gjeld må dette trekkes fra i beregningen av skjevdelingsposten. I Rt-2002-1596 uttalte Høyesterett seg generelt om at skjevdelingskravet gjelder den forholdsmessige andelen av eiendommens verdi som ikke var lånefinansiert ved ekteskapets inngåelse, jf. s. 1601-1602. Høyesterett uttalte ikke uttrykkelig at også gjaldt ved arv eller gave som mottas underveis i ekteskapet, men på bakgrunn av flertallets generelle uttalelser om skjevdelingsretten er det er nærliggende å legge til grunn.

Når Marte ervervet hotellet var verdien av hotellet kr. 8.000.000. Det er opplyst at det var vilkår

for å overta hotellet om at hun samtidig måtte ta på seg gjeld til kr. 6.000.000. Dette var forbruksgjeld knyttet til driften av hotellet. Den reelle verdien av formue hun mottok er dermed kr. 2.000.000.

Videre må verdien av formuen "klart kunne føres tilbake" til de opprinnelige midlene. En ordlydsfortolkning av tilbakeføringskravet tilsier at det må være en forbindelse mellom de opprinnelige midlene og verdien av formue som kreves skjevdelt ved skjæringstidspunktet. I de tilfeller midlene i stor grad har vært i behold i den samme formuesposten under ekteskapet, må kravet anses oppfylt. Videre må tilsier en ordlydsfortolkning at klarhetskravet er ment å avskjære de tilfeller det foreligger tvil. Det følger av forarbeidene at det kreves mer enn alminnelig sannsynlighetsovervekt før å anse vilkåret oppfylt, jf. Ot.prp.nr.28 (1990–1991) s. 121. Det er den som krever skjevdeling, som må godtgjøre dette.

Siden Marte mottok arven i 2021, har hun vært eier av hotellet. Hotellet har tilhørt henne og det er på det rene at hotellets opprinnelige verdi er i behold i hennes eierandel.

Konklusjonen er at hun har krav på å skjevdele kr. 2.000.000 av den opprinnelige verdien på kr. 8.000.000 som hun mottok ved arv.

1.2. Verdiøkning

Det neste spørsmålet er om hun også kan kreve skjevdelt verdiøkningen på kr. 1.000.000.

Det følger av ordlyden at i de tilfeller verdiøkning skyldes ektefellens innsats, vil det ikke være adgang til å kreve den skjevdelt. Imidlertid åpner ordlyden for at annen verdiøkning som ikke skyldes innsats, for eksempel ved alminnelig prisstigning, kan kreves skjevdelt. I forarbeidene er det ikke uttrykkelig sagt, men det er lagt til grunn at alminnelig prisstigning kan skjevdeles. jf. NOU 1987: 30 s. 83. I *Aksjehandelkonto* (Rt-2015-710) tok Høyesterett stilling til hvorvidt avkastning på en aksjehandelkonto kunne kreves skjevdelt. Høyesterett uttalte seg generelt om at skjevdelingsretten også omfatter avkastning utover alminnelig prisstigning, men at det må settes en grense mot de tilfeller verdiøkningen skyldes ektefellens aktive innsats, avsnitt 40 og 41. Som eksempel nevnte Høyesterett at det også vil gjelde leieinntekter som er forbundet med en stor egeninnsats, avsnitt 41. Det som kan sluttes fra dommen er at verdiøkning som skyldes en ektefelles innsats eller aktive forvaltning, ikke kan kreves skjevdelt.

Verdien av hotellet steg med kr. 1.000.000 etter Martes oppgradering av brudesuiten og ballsalen. Dette skyldes at hun tok opp et lån og satte igang en oppgradering. Fra 2015dommens eksempel om leieinntekter, kan det trekkes en parallell om egeninnsats knyttet til hotellvirksomhet. Verdiøkningen i denne saken skyldes Martes egeninnsats og kan dermed ikke føres tilbake til verdien hun mottok i arv.

Konklusjonen er at hun ikke kan kreve skjevdelt verdiøkningen på kr. 1.000.000.

Konklusjonen på den rettslige problemstillingen er at kr. 2.000.000 av "verdien" av *Hotell Samhold* ved 1. november 2023 "klart kan føres tilbake til" arven Marte mottok i 2021, jf. el. § 59 første ledd.

Konklusjonen på hovedspørsmålet er at Marte har krav på å få skjevdele kr. 2.000.000 av hotellets verdi.

2.0. Forlods uttak

Marte mottok en sluttpakke på kr. 2.000.000 i forbindelse med oppsigelse. Verdien av sluttpakken krever Marte retten til å ta uttak av verdien forlods.

2.1. Retten til forlods uttak

Hovespørsmålet er om Marte har krav på å få ta ut kr. 2.000.000 av verdien av sluttpakken forlods.

Det følger av el. § 61 bokstav a-e, en uttømmende liste over hva som kan holdes utenfor delingen ved forlods uttak. Det følger av bokstav d at den beholdne verdien av utbetaling fra arbeidsgiveren i forbindelse med oppsigelse kan kreves holdt utenfor, jf. annet punktum, jf. første punktum. Videre følger det at utbetalingen kan holdes utenfor etter samme vilkår som for verdien av erstatning, trygd eller forsikring som dekker tap i fremtidige erverv, jf. første punktum.

Den første rettslige problemstillingen er om sluttpakken på kr. 2.000.000 dekke tap i fremtidige erverv, jf. el. § 61 bokstav d annet punktum, jf. første punktum.

En ordlydsfortolkning tilsier at vilkåret om at utbetalingen må dekke tap i fremtidig erverv. Dersom den arbeidsledige personen klarer å skaffe seg inntekt, vil han eller hun ikke kunne kreve forlods uttak av verdien av utbetalingen som var ment å dekke tapet i fremtidig inntekt, som likevel ble sikret.

Det er opplyst at hun bare var arbeidsledig i ett år, fra august 2020 til 2021. Sluttpakken var ment å dekke tapet av to fremtidige årslønner (2 ganger kr. 1.000.000). Imidlertid startet hun med hotellvirksomheten ett år senere og var da ikke lengre arbeidsledig eller uten inntekt. Det er kun dermed kr. 1.000.000 av sluttpakken som endte opp med å dekke tap i fremtidige erverv.

Konklusjonen er at kun kr. 1.000.000 av verdien av sluttpakken på kr. 2.000.000 dekke tap i fremtidige erverv, jf. el. § 61 bokstav d annet punktum, jf. første punktum.

Den andre rettslige problemstillingen er om kr. 1.000.000 av verdien av Martes sluttpakke er i "behold", jf. el. § 61 bokstav d annet punktum.

En ordlydsfortolkning av vilkåret om "behold" tilsier at det er adgang til å gjøre investeringen, men at det kreves en forbindelse mellom utbetalingen og formuesposten som kreves forlods uttak. I forarbeidene er det uttalt at det ikke er et krav om at den konkrete verdien av utbetalingen skal være i behold, men at det er adgang til å investere midlene i andre formuesgoder, jf. NOU 1987: 30 s. 133. Det følger også av forarbeidet at dersom formuesgodet har steget i verdi, skal verdistigningen tilskives personen fullt ut. Det som kan sluttet fra forarbeidet er at midlene kan være i behold selv om utbetalingen har vært benyttet til investeringer og at en eventuell verdiøkning tilfaller ektefellen.

Marte brukte sluttpakken sin på å investere i en hytte i august 2020. Hytten er ikke blitt solgt underveis. Det er opplyst at hytten ikke har steget i verdi. Hun kan dermed i utgangspunktet kreve forlods uttak av kr. 1.000.000.

Konklusjonen er at kr. 1.000.000 av verdien av Martes sluttpakke er i "behold", jf. el. § 61

bokstav d annet punktum.

Konklusjonen på hovedspørsmålet er at Marte har krav på å få ta ut kr. 1.000.000 av verdien av sluttpakken forlods.

2.2. Begrensning i retten til forlods uttak

Peder har anført at det vil være urimelig om Marte kunne ta ut verdien av sluttpakken forlodd på bakgrunn av at han forsørget familien fra 2020-2021. Anførslen tyder på at Peder mener det vil være urimelig dersom Marte kan ta ut hele verdien av sluttpakken forlods.

Subsidiært, under forutsetning av at Marte kan ta ut hele verdien sluttpakken forlods.

Hovedspørsmålet er om Peder har krav på at Martes rett til forlods uttak skal falle bort på bakgrunn av urimelighet.

Det følger av el. § 61 bokstav d tredje punktum at dersom grunnen til at ytelsene ikke er forbrukt skyldes den andre ektefellens innsats, skal det beløpet som kan holdes utenfor delingen, settes ned i den utstrekning det er rimelig på grunn av verdien av den andre ektefellens innsats.

Den første rettslige problemstillingen er om grunnen til at Martes sluttpakke ikke er forbrukt skyldes Peders innsats, jf. el. § 61 bokstav d tredje punktum.

En ordlydsfortolkning tilsier at det må være årsakssammenheng mellom den beholdne verdien av utbetalingen og ektefellens innsats. Videre må det ses hen til at ektefeller har en gjensidig underholdsplikt for de familiens felles utgifter, jf. el. § 38. Dersom en ektefelle har unnlått å dekke sin del av fellesutgiftene, medfører dette at den andre ektefellens innsats har medvirket til at utbetalingen ikke er forbrukt.

Det er opplyst at Peder forsørget familien med sin inntekt. Peder hadde en høy inntekt og hadde økonomisk evne til å både forsørge familien og investere i hytten. Det er opplyst at Marte brukte hele sluttpakken sin på å erverve hytten. Hun har dermed unnlått å dekke sin del av fellesutgiftene. Med tanke på at Peder og Marte hadde unge tvillinger, er det nærliggende å legge til grunn at det er relativt høye fellesutgifter. Uten å gå nærmere inn på en utregningen, er det nærliggende å konkludere med at Peders innsats ved betaling av fellesutgifter har i vesentlig grad medvirket til at Martes sluttpakke ikke ble forbrukt.

Konklusjonen er at grunnen til at Martes sluttpakke ikke er forbrukt skyldes Peders innsats, jf. el. § 61 bokstav d tredje punktum.

Den andre rettslige problemstillingen er om det er rimelig å redusere beløpet som Marte kan ta forlods uttak på bakgrunn av verdien av Peders innsats, jf. el. § 61 bokstav d tredje punktum.

Det følger av ordlyden at det skal gjøres en rimelighetsvurdering om hvorvidt beløpet skal settes ned. Videre følger det ordlyden at det sentralt ved rimelighetsvurderingen er verdien av den andre ektefellens innsats. I *Eidsivating* (LE-2021-175650) la lagmannsretten vekt på i den skjønnsmessige vurderingen at usikkerhet knyttet til midler på den ene ektefellens sparekonto, samt at ektefellen hadde bidratt med mindre enn sin forholdsmessige andel, talte for at det var rimelig med avkortning av forlods uttaket. I den konkrete saken avkortet lagmannsretten beløpet med en halvpart.

På den ene siden er det opplyst at Peder har høy inntekt og at han tillater seg selv et høyt

forbruk. Peders økonomiske forhold taler isolert sett mot at det er rimelig å avkorte uttaket. På den andre siden har han i vesentlig grad medvirket til at Marte ikke trengte å bruke utbetalingen. På bakgrunn av den forrige drøftelsen er det lagt til grunn at Peder i vesentlig grad har forhindre forbruket av Martes sluttpakke. Verdien av denne innsatsen må beregnes ut ifra Martes del av fellesutgiftene for året 2020-2021, som antas å være store, flere hundretusener. Denne besparelsen hadde ikke vært mulig uten Peders innsats. Dette taler for at det er rimelig å redusere forlods uttaket til Marte. Som tidligere drøftet, har Marte krav på å skjevele kr. 2.000.000 av verdien av hotellet. Hennes økonomiske situasjon tilsier at det ikke vil være urimelig dersom beløpet reduseres. Samlet sett taler verdien av Peders innsats for at det er rimelig å sette ned beløpet som Marte kan ta forlods uttak.

Konklusjonen er at det er rimelig å redusere beløpet som Marte kan ta forlods uttak på bakgrunn av verdien av Peders innsats, jf. el. § 61 bokstav d tredje punktum.

3.0. Gjeldsavleggelse

Marte krever å trekke fra all gjeld på felleseieskiftet. Det er opplyst at hun sikter til tre gjeldsposter, som i det følgende vil bli behandlet hver for seg.

3.1. Gjeld påtatt i forbindelse med arv

Spørsmålet er om Marte har krav på å trekke fra gjelden på kr. 6.000.000 som stammer fra arven på felleseieskiftet.

I utgangspunktet kan en ektefelle som ikke holder midler utenfor delingen etter § 59, gjøre fult fradrag for gjelden sin. Imidlertid har Marte en skjevdelpost på kr. 2.000.000. Det følger av el. § 58 tredje ledd at en ektefelle som har rett til skjevdelpost etter § 59, kun har rett til å gjøre følgende fradrag som nevnt i a-c for gjeld i formue som er felleseie. Etter tredje ledd bokstav a kan ektefelle som har pådratt seg gjeld ved erverv eller påkostninger av eiendeler som er felleseie, kreve fult fradrag.

Den rettslige problemstillingen er om forbruksgjelden til hotellet er gjeld som Marte har pådratt seg ved erverv av eiendeler som er felleseie, jf. el. § 58 tredje ledd bokstav a.

Ettersom Marte kun har rett til å skjevele kr. 2.000.000, inngår den resterende verdien i likedelingsgrunnlaget. Gjelden var et vilkår for å motta hotellet og er knyttet til hotellets drift. Ved å påta seg forbruksgjelden til hotellet har hun med andre ord påtatt seg gjeld ved erverv av midler som er felleseie. Hun har dermed krav på å gjøre en fullstendig avleggelse av gjelden.

Konklusjonen er at forbruksgjelden til hotellet er gjeld som Marte har pådratt seg ved erverv av eiendeler som er felleseie, jf. el. § 58 tredje ledd bokstav a.

Konklusjonen er at Marte har krav på å trekke fra gjelden på kr. 6.000.000 som stammer fra arven på felleseieskiftet.

3.2. Gjeld til oppgradering av hotellet

Spørsmålet er om Marte har krav på å trekke fra gjelden på kr. 1.000.000 som stammer fra arbeid med oppussing av hotellet.

Det følger av el. § 58 tredje ledd bokstav a at ektefellen har rett til å gjøre fradrag for gjeld som er knyttet til påkostninger av eiendeler som er felleseie.

Den rettslige problemstillingen er om gjelden pådratt ved oppussing av av hotellet er gjeld som Marte har pådratt seg ved erverv eller påkostning av eiendeler som er felleseie, jf. el. § 58 tredje ledd bokstav a.

Marte har arvet hotellet ved arv og hun har krav på å skjevdele kr. 2.000.000 av den opprinnelige verdien. Det er tidligere lagt til grunn at Marte ikke har rett til å skjevdele verdiøkningen som skyldes oppussingen. Verdiøkningen tilhører dermed likedelingsgrunnlaget.

Konklusjonen er at gjelden pådratt ved oppussing av av hotellet er gjeld som Marte har pådratt seg ved erverv eller påkostning av eiendeler som er felleseie, jf. el. § 58 tredje ledd bokstav a.

Marte har krav på å trekke fra gjelden på kr. 1.000.000 som stammer fra arbeid med oppussing av hotellet.

3.3. Gjeld til flomsikring

Spørsmålet er om Marte har krav på å trekke fra gjelden på kr. 1.000.000 som stammer fra arbeid med flomsikring av hotellet.

Det følger av el. § 58 tredje ledd a at bestemmelsen gjelder, dersom annet ikke følger av bokstav b. Det følger av el. § 58 tredje ledd bokstav b at gjeld som er pådratt ved påkostninger av verdier som holdes utenfor delingen etter § 59, kan bare kreves fradrag for dersom skjevdelingsmidlene ikke er store nok til å dekke gjelden.

Den rettslige problemstillingen er om gjelden påtatt ved flomsikring av hotellet er pådrett ved påkostning av verdier som Marte kan kreve skjevdelt, jf. el. § 58 tredje ledd bokstav b.

En ordlydsfortolkning tilsier at oppussing som har bidratt til å øke den andres skjevdelingsmidler, kun kan gjøres fradrag for i felleseiemiidler, dersom gjelden overstiger verdien av skjevdelingsmiddelet. I forarbeidene er det uttalt at "påkostning" tilsvarer forøkelse og at vedlikehold må oppfattes, jf. Ot.prp. nr. 28 (1990-1991) s. 120. Det som kan sluttes fra ordlyden og forarbeidene er at bokstav b gjelder for de tilfeller oppussingen har medført en forøkelse av den andres skjevdelingsmidler.

Det er på det rene at gjelden ble tatt opp i forbindelse med vedlikehold av hotellet. Imidlertid er det opplyst at flomsikringen ikke førte til en verdiøkning. Marte har ikke et skjevdelingskrav for flomsikringen. Regelen kommer dermed ikke til anvendelse.

Konklusjonen er at gjelden påtatt ved flomsikring av hotellet *ikke* er pådrett ved påkostning av verdier som Marte kan kreve skjevdelt, jf. el. § 58 tredje ledd bokstav b.

Det følger av tredje ledd bokstav c at for annen gjeld enn som nevnt i a og b, kan det kreves et forholdsmessig fradrag for i felleseiemiidlene. Det følger av forarbeidene at den forholdsmessige andelen beregnes ut ifra en formel som lyder slik: netto likedelingsmidler delt på netto likedelingsmidler pluss netto skjevdelingsmidler pluss netto særeiemiidler, jf. NOU 1987: 30 s. 128.

Marte har kr. 1.000.000 i likedelingsmidler fra verdiøkningen av hotellet og kr. 1.000.000 fra sin

halvdel av hytten som ikke er forlodds uttak. Imidlertid får hun gjøre fratrekk for kr. 1.000.000 i gjeld påhetet oppussing av ballrommet til hotellet, se den forrige drøftelsen. Hun har dermed kr. 1.000.000 i netto likedelingsmidler på sin rådighetsdel ved skiftet. På bakgrunn av den tidligere drøftelsen om skjevdeling har hun kr. 2.000.000 i netto skjevdelingsmidler. Hun kan dermed gjøre fradrag for 1/3 av gjelden på kr. 1.000.000 (ca. kr. 333.333) knyttet til flomsikring i felleseiemidler.

Konklusjonen er at Marte har krav på å trekke fra 1/3 gjelden på kr. 1.000.000 som stammer fra arbeid med flomsikring av hotellet.

3.4. Utilbørlig atferd

Peder hevder at investeringene (flomsikring og oppussing) er altfor offensive. Han var heller ikke begeistret for overtakelsen av hotellet og forbrukslånet.

Spørsmålet er om Peder har krav på at Marte ikke kan få dekket gjelden tilknyttet hotellet på bakgrunn av at investeringene var for offensive.

Det følger av el. § 58 tredje ledd bokstav b annet punktum at gjeld pådratt ved utilbørlig atferd kun kan kreves fradrag for i formue som er felleseie, dersom skjevdelingsmidlene ikke strekker til.

Den rettslige problemstillingen er om gjelden pådratt til forbindelse med hotellet ble pådratt ved "utilbørlig atferd", jf. el. § 58 annet ledd bokstav b annet punktum.

En ordlydsfortolkning av "utilbørlig" tilsier at kun kritikkverdige forhold rammes. Det vil ikke være utilbørlig å f.eks. investere penger i aksjer, selv om det er tilknyttet en risiko. Imidlertid vil sjikanehensikt eller svært risikofylte investering, tenkes å være utilbørlig. Det kan sluttes fra forarbeidene at svært risikofylt aktivitet er utilbørlig. Det følger av juridisk litteratur at flere momenter ved vurderingen av el. § 63 andre ledd som gjelder vederlag for utilbørlig svekking av delingsgrunnlaget, er relevante ved utilbørligvurderingen etter el. § 58 tredje ledd bokstav b, jf. Lødrup og Sverdrup Familieretten. I Rt-2002-648 ble "utilbørlig" omtalt av Høyesterett som sterkt kritikkverdig atferd. Høyesterett uttalte det i utgangspunktet ikke er utilbørlig med forretningsaktig virksomhet og at det ved vurderingen taler mot rimelighet å tilkjenne vederlag dersom den andre ektefellen har samtykket, jf. s. 653. I den konkrete subsumsjonen la Høyesterett vekt på at ektefellen hadde valgt en strategi som medførte ekstraordinære tap og at dette var forsøkt holdt skjult for den andre ektefellen.

Det første lånet ble overtatt på grunn av Martes ønske om å overta familiens hotell. Hun trengte en jobb og fikk samtidig mulighet til å ta vare på familiens hotell gjennom generasjon. Hotellet var høyt belånt, men utgjorde likevel en netto formuespost. Dette taler mot at det var utilbørlig å ta opp forbrukslånet. Begge de andre lånene ble også tatt opp i forbindelse med hotellet. Flomsikringen medførte ikke en verdiøkning, men var et nødvendig vedlikeholdsarbeid. Dette taler mot utilbørlig atferd. Det kan tenkes at sikringen var nødvendig for driftstillatelse. Oppussingen av ballrommet og brudesuiten var i forbindelse med at Marte hadde tatt et fremtidig oppdrag som ville medføre stor inntekt. Oppussingen førte i tillegg til en verdiøkning tilsvarende lånet. Begge tiltakene må anses for å være ledd i fornuftig forretningsdrift. Videre er det opplyst at Peder var kjent med Martes virksomhet og at de var enige om at Marte skulle drive med hotellvirksomheten. Samlet sett taler dette mot at lånene ble tatt opp ved utilbørlig atferd.

Konklusjonen er at gjelden pådratt til forbindelse med hotellet *ikke* ble pådratt ved "utilbørlig atferd", jf. el. § 58 annet ledd bokstav b annet punktum.

Konklusjonen er at Peder *ikke* har krav på at Marte ikke kan få dekket gjelden tilknyttet hotellet på bakgrunn av at investeringene var for offensive.

Del 2 Juridisk metodelære

Spørsmål 1

Det følger av al. § 40 annet ledd første punktum at en dødsdisposisjon må fremgå av testament for å være gyldig. Videre følger det med dødsdisposisjon regnes avtale og gave som verken "hadde" eller "var ment å ha realitet" for arvelateren i han eller hennes levetid.

En ordlydsfortolkning av "verken hadde (..) realitet i hans eller hennes levetid" tilsier at en disposisjon som ikke får noen målbare utslag skal anses som en dødsdisposisjon. En tolkning av "realitet" taler for at avtalen eller gaven må ha hatt en virkning for arvelateren. Det må imidlertid gjøres en konkret vurdering om det ut ifra arvelaterens ståsted fikk realitet. Realitet kan etter forholdene være store eller små, og ordlyden tilsier dermed at de må gjøres en konkret helhetsvurdering av hvordan arvelateren ble påvirket av disposisjonen, ut ifra hva som kan anses som naturlige følger av den aktuelle overføringen. Det som kan sluttes fra ordlyden er at det må gjøres en konkret vurdering av hvorvidt overføringen fikk virkning for arvelateren, og at det ved vurderingen skal tas hensyn til hva som er vanlige virkninger av den aktuelle overføringen.

I de tilfeller disposisjonen arvelateren dør før disposisjonen er fullstendig gjennomført, må det ses hen til om gaven eller avtalen "var ment å ha realitet". En ordlydsfortolkning tilsier at det skal gjennomføres en hypotetisk vurdering av hvorvidt gaven eller avtalen ville hatt tilstrekkelig realitet for arvelateren, dersom han eller hun var i live. Det som kan sluttes fra ordlyden er at ved vurderingen om overføring var ment å ha realitet, må ses hen til hva som ville skjedd dersom arvelateren fortsatt var ved live.

Det følger også at gave fra en giver som snart skal dø, og som vet det, også må anses som en dødsdisposisjon.

En ordlydsfortolkning av "giver som snart skal dø" tilsier at giveren må dø innen kort tid. En person som i lengre tid er syk og som sakte vil nærme seg død, må anses å falle utenfor lovteksten. Imidlertid angir ikke lovteksten noen retningslinjer for en nærmere avgrensning og åpner dermed opp for en konkret vurdering av som kan anses for "snart". Lovteksten regulerer heller ikke tilfellet hvor en dødssyk person plutselig blir frisk. Videre er det et vilkår om at giveren som snart skal dø, "vet det". En ordlydsfortolkning tilsier at giveren må være kjent med at han eller hun snart skal dø. Ordlyden taler i retning av at giveren må ha positiv kunnskap om at han eller hun innen kort tid skal dø, men at det ikke oppstilles krav om å vite nøyaktig hvilken dag man selv skal dø. Det som kan sluttes fra ordlyden er at en gave gitt fra en arvelater som etter en objektiv vurdering kommer til å dø innen kort tid og som er kjent med sin forestående død.

Ole hadde ALS, men hadde beregnet over ett år til å leve med ALS. Imidlertid tok han valget om selvmord på nyttårsaften. Han visste dermed at han skulle dø innen kort tid, til og med hvilken dag og på hvilken måte. På bakgrunn av slutningene av ordlyden, taler dette for at overføringen var en dødsdisposisjon.

I Prop. 107 (2017-2018) s. 296 ble det uttalt at al. § 40 er ny i forhold til nåværende arvelov, men at det kun er ment å gi uttrykk for det som følger av gjeldende rett. Dette medfører at rettspraksis som bygger på gjeldende rett vil være relevant ved forståelsen av al. § 40 i den nye arveloven.

I HR-2017-716-A tok Høyesterett stilling til hvorvidt en overdragelse av en odelsgård fra far til sønn var en dødsdisposisjon. I saken var faren uhelbredelig kreftssyk og tok selvmord et halvt år etter overdragelsen var gjennomført. Saken i dommen har flere likhetstrekk med vår sak. Dommen redegjør for og angir vurderingstemaet for grensedragningen mellom livs- og dødsdisposisjoner, herunder dødsleiegaver.

På bakgrunn av at HR-2017-716-A vurdering av livs- og dødsdisposisjon antas å være i samsvar med gjeldende rett på domstidspunktet, vil forarbeidets uttalelse om videreføring av gjeldende rett medføre at dommen også har relevans for tolkningen av al. § 40.

For vår sak har dommen inntatt i HR-2017-716-A betydning i den utstrekning dommen er relevant for saksforholdet. Dermed har dommens uttalelser om dødsleiegaver stor betydning for vurderingen om Oles gaveoverføring skal anses som en livs- eller dødsdisposisjon etter al. § 40.

Spørsmål 3

Lovestning av den ulovfestede regelen kan i noen utstrekning tenkes å endre rettstilstanden for grensen mellom livs- og dødsdisposisjoner.

Grunnen for å lovfeste en ulovfestet regel bygger i stor grad på hensynet til informasjon og pedagogikk, nemlig ønsket om at flere enn bare personer med dyptgående kunnskap, skal være bevisst over regelen. Dette må ses i sammenheng med at arvelovens regler om testament gjelder alle, og at det derfor anses ønskelig at vanlige borgerne er bevisst over den potensielt viktige regelen. Imidlertid har ikke loven angitt det nærmere vurderingstemaet for grensedragningen, som må ses på bakgrunn av departementets uttalelse om ønsket om å videreføre gjeldende rett.

Ved å lovfeste den ulovfestede regelen endres rettstilstanden. Ved å lovfeste regelen blir lovens ordlyd og forarbeider de primære rettskildene. Høyesterettspraksis vil fortsatt tillegges vekt, men i en underordnet stilling som først trer inn ved tolkningen av lovens ordlyd. Til tross for at den lovfestede regelen bygger på ulovfestet rett og skal videreføre denne, kan det likevel tenkes at departementets valg av ord kan medføre at ordlyden ikke er helt i overensstemmelse med alle dommene som gjeldende rett bygger på. I de tilfeller det er uoverensstemmelse mellom rettspraksis fra før lovfestingen og den nye lovens ordlyd, vil flere hensyn tale for at den løsningen som samsvarer best med ordlyden blir valgt.

Rettstilstanden endres ved at det forekommer nye autorative rettskilder. Av hensyn til klarhet og forutberegnelighet, samt demokrati, innebærer dette at en ordlydsfortolkning er den mest tungtveiende rettskilden. På bakgrunn av forarbeidets uttalelse, er rettspraksis fortsatt en tungtveiende rettskilde, men likevel underordnet og begrenset av de rammer ordlydsfortolkningen gir for vurderingen.

Det kan også tenkes at valget om å lovfeste en ulovfestet regel medfører en endret rettstilstand. Det kan hende at i den tidligere lovgivningen var det gjort et bevisst valg av lovgiver å ikke inkludere regelen i loven. Uten å unødvendig spekulere, kan det likevel tenkes at de hensyn bak å ikke lovfeste regelen, tilsier at rettstilstanden i dag er endret ved å lovfeste. Det kan tenkes at i likhet med for eksempel erstatningsretten, var det i den tidligere rettstilstanden et særskilt ønske om å overlate utviklingen av rettstilstanden til domstolene. Dette kan skyldes at rettstilstanden er kompleks og dynamisk og at det derfor kan være utfordrende å lage lovgivning som på hensiktsmessig måte ivaretar gjeldende rett over tid.

Ord: 4607